

је овај и учинио, али је капетан ипак није потврдио ушљед тога, што није донесена у одређено му вријеме.

Обласни суд поводом жалбе Клисићеве, а на основу расписа Министра Правде од 30. септембра о. год. потврдио је листу Клисића.

Одбор налази, да су наводи жалиоца и неадекватно ништење његове листе могле утицати на исход избора — те је и предложио да се овај избор поништи.

Поп Крсто Поповић вели, да је наш закон о изборима комплициран, те кад би се баш строго узело, да ли су сви избори извршени строго у смислу тога закона, ми би само мали број мандата оснажили. Наводи разноликости примјена закона у потврђивању кандидатских листа, а по томе наводи да је Обл. суд барски противно одредби чл. 27. закона о изборима народних посланика потврдио кандидатску листу Клисићеву не сазнав раније, зашто ју капетански суд није потврдио.

Поповић даље наводи да је Клисић требао кандидатску листу са односним документима поднијети капетану до 23. септембра искључно а никако послје. Мишљења је да кандидатску листу Клисићеву није могао потврдити Обл. Суд, док није имао извјешта од капетана, јер се то коси са чл. 27. закона о изборима народ. посланика. Ако је Обл. Суд видио каквих неправилности од стране капетанског суда, требао је да нареди капетану да листу потврди или да пошаље извјештај зашто је не може потврдити. Да је то Обласни Суд учинио, сада би и Скупштини било јасно је ли капетан против-законито поступао, у којем случају требало би га казнити.

Пошто је више но половина — око 500 бирача дало глас за Пламенца, довољно је да је заиста воља народна изражена те је мишљења да се избор оснажи.

Извјестилац вели, да капетан није одбио кандидатску листу Клисићеву зато, што не одговара чл. 9. зак. о изборима народних посланика, већ зато што је није донио на потврду 24. септ. у одређено му вријеме.

Одбор се обзирао на извјештај Обласног Барског Суда, (који чита).

Министар финансија Д. Вукотић напомиње, да дух поменуте наредбе министарства правде није такав, да се кандидатске листе, које поједини кандидати поднесу Обл. суду, имају потврдити без претходне потврде кап. суда, већ да обласни судови не гледају на све формалности, које се могу накнадно учинити и да због њих не одбијају листе. Обласни Суд је имао потврдити само ону кандидатску листу, коју му капетански односно општински варошки суд на потврду посла.

Павле Вујисић вели, да Обласни Суд није смио послје 24. септембра листу потврдити, јер се то коси са чл. 22. закона о избору народних посланика. Обл. Суд признаје да Клисић није донио уз кандидатску листу све исправе на основу чл. 9. закона о избору народ. посланика — те је мишљења, да се овај мандат одложи док се потребни извиђај учини.

Саво Вулетић напомиње, да, ако је капетан примио листу 22. септем. на ју не потврдио само за то што није био у канцеларији, а међутим је усвојио и казано да се учине потребне формалности накнадно 24. истог, онда се овај избор мора уништити. Ако пак одбор није прибавио сва акта те ако стога нијесмо начисто са тијем, да је Клисић заиста поднио листу 22. септембра, онда се рјешење мора одложити док се не добаве сва потребна обавјештења.

Извјестилац напомиње, да одбор нема никаквих акта осим извјештаја Обл. Суда.

Саво Вулетић вели, да треба чути и другу странку т. ј. видјети је ли све у капетанском суду било онако како каже Клисић и Обласни Суд и тек онда донијети рјешење да се избор поништи.

Предсједник вели, да је верификациони одбор прегледајући изборна акта имао пред собом званични акт, акт једног суда у који не смије посумњати све докле, док се противно не докаже, тим прије што суд вели, да је слао нарочитог посланика, да ствар извиди.

Саво Вулетић напомиње, да је Обласни Суд примио листу из руке кандидатове, потврдио ју и извијестио министарство да је листа оснажена, што није смјело бити, већ је ствар морао повратити да је капетан потврди или пошаље извјештај зашто ју није потврдио.

У овом питању два су суда у спору, један мора да вара, за то треба добро извидјети ствар и чути ријеч капетанову.

Мирко Мијушковић вели, да би требало, да се не би огријешили у овом послу, да се рјешење о овом мандату одложи, док се ствар добро не извиди, да ли је имао Обл. Суд право да потврди листу. Треба — вели — Скупштина да има частину и предлаже да се избор привремено оспори, па да се послје ријеша, а сада се одреди анкета за ништење.

Извјестилац вели, да одбор није могао друкче радити.

Предсједник ставља на гласање извјештај одбора о мандату доњо-црмничком, који Скупштина већином гласова одбаца и по приједлогу Мијушковићеву рјешење о мандату доњоцрмничком одлаже се.

Извјестилац напомиње, да су записници о изборном раду у опште немарно вођени и завршује извјештај одбором на другом читању, који Скупштина са већ учињеним измјенама прима.

Предсједник даје 10 минута одмора (Послије одмора.)

Предсједник вериф. одбор позива привремено секретара Вујисића да прочита имена посланика, што овај чини, а затијем предсједник изјављује да је присутно 63 посланика, да је пет њих одсутно, а да је рјешење од два мандата одложено. Затијем напомиње да ће се приступити полагању заклетве и моли г. посланика попа Илију Капичића, да обави заклетву. Извјештава Скупштину, да је довољан број посланика са овјеренијем мандатима те да се може приступити у смислу члана 12. закона о пословном реду Народне Скупштине — избору предсједништва.

(Обавља се избор.)
Предсједник извјештава Скупштину, да је за предсједника Скупштине гласало 63 посланика, и то за Лабуда Гојнића 42, за Мила Дожића 17, а за М. Ђукановића 4, те да је према томе изабран апсолутном већином за предсједника Лабуд Гојнић.

Предсједник Гојнић захваљује се лијепим подужим говором Народном Представништву на датом му повјерењу и завршује свој говор ускликом: да живи Њ. Кр. Височанство Узвишени Господар и Његов Узв. Дом! — За овим предсједник саопштава да су за потпредсједнике добили гласова: Милисав Николић 31, М. Мијушковић 8, М. Дожић 5, Ј. Спасојевић 3, Д-р Радуловић 13, Јанко Мијић 1, и поп И. Капичић 3, те пошто није ни један кандидат добио апсолутну већину гласова, то да се мора чинити ужи избор између М. Николића и Д-ра Радуловића.

Д-р Радуловић вели, да ће се одрећи и кад би био изабран за потпредсједника.

Предсједник пита Скупштину, прима ли изјаву Д-ра Радуловића, која се усваја, а тада објављује М. Николића као изабраног потпредсједника.

Потпредсједник М. Николић захваљује Скупштину на повјерењу.

Предсједник извјештава Скупштину, да је од 63 посланика гласало за секретаре: за Милутина Татара 59, за попа Крста Поповића 36, за Саву Драговића 10, за Мирка Мијушковића 7, за П. Вујисића 9, а да су њих петорица добили по један глас, према чему да су изабрани за секретаре апсолутном већином Милутин Татар и К. Поповић.

Послије овог предсједник објављујући да је Скупштина конституисана вели, да ће о том извијестити владу и објавити посланицима кад ће Његово Краљ. Височанство Господар свечано отворити сједнице Народне Скупштине.

Потом је сједницу закључио тачно у 11 сати прије подне.

Секретар
Милутин Татар

Предсједник
Лабуд Гојнић

ЗАПИСНИК I РЕДОВНЕ СЈЕДНИЦЕ ЦРНОГОРСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ држане 15. новембра 1907. год.

Предсједвао предсједник
Лабуд Гојнић
секретар
Крсто Поповић.

Предсједник отвара сједницу у 10^{1/2} сати прије подне.

За министарским столом сви чланови Књ. Владе.

У 11 сати дошао је Њ. Кр. В. Господар дочекан пред скупштинским домом од Предсједништва Скупштине, а у самом дому поздрављен од посланика и публике са бурним усклицима: Живео!! Затијем је Њег. Краљ. В. Господар на трону отпочео читање Пријестоне Бесједне, које је трајало до 11 с. и 40 минута прије подне.

За вријеме читања Бесједне Њ. Кр. В. Господар прекидан је те поздрављат од стране посланика и народа са бурним узвицима живо!!

По прочитању Пријестоне Бесједне Њ. Кр. В. Господар напустио је скупштинску дворану испраћен од Предсједништва и од посланика најодушевљеније поздрављан узвицима: Живео!! Затим је Народна Скупштина корпоративно отишла до пред Двор свог узвишеног Владара поздрављајући Га са присутним народом са: Живео!! Живјели!

За овим су се посланици повратили у скупштинску зграду.

Предсједник је закључио сједницу у 12 сати, а другу заказао за 16. ов. мјес.

у 9 сати прије подне и предложио овај дневни ред:

I Подјела Скупштине на осјеке на основу чл. 19. закона о пословном реду у Народној Скупштини.

II Изјава оних посланика, који су на више мјеста изабрани о том којег се мандата примају.

III Избор одбора деветорице чланова за нацрт Адресе према чл. 39. закона о пословном реду у Народној Скупштини.

Овај је дневни ред Скупштина и усвојила.

Секретар
Крсто Поповић
свештеник

Предсједник
Лабуд Гојнић

ЗАПИСНИК II РЕДОВНЕ СЈЕДНИЦЕ ЦРНОГОРСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ држане 16. новембра 1907. год.

Предсједвао предсједник
Лабуд Гојнић

Секретар
Крсто Поповић
свештеник

Почетак у 9 сати прије подне.
За министарским столом сви чланови Књ. Владе.

Предсједник отвара II редовну сједницу. Секретар М. Татар чита записник II предходног састанка Народне Скупштине, који је примљен без пријемадаба.

Секретар К. Поповић чита депеше, којима су поједини или неколика у друштву честитали Скупштини састанак и рад. За овим секретар чита молбе и жалбе, и то: Стева Милића из Колашина, Пера С. Шоћа из Бара, Гаја Бошковића из Пјешиваца, Ника В. Милошевића из Улчића, и Илије Б. Петровића с друштвом из Куча.

Саво Вулетић пита Предсједништво, када је стигла односна жалба неког Петровића из Куча с друштвом против тамошњег избора и зашто није у своје вријеме предата верификационом одбору, да се по њој донесе одлука.

Јанко Спасојевић такође тражи објашњења за ову жалбу.

Предсједник и Павле Вујисић изјављују, да је жалба Петровића примљена 14. о. м. пошто је изабрано часништво Скупштине, а да је тако може се видјети из потписатог протокола поштанског, као и телеграма од 13. о. м., који су жалитељи упутили Народној Скупштини, а којим јављају, да су ову жалбу упутили.

Предсједник објављује, да се прелази на дневни ред.

Саво Кривокапић тражи од предсједника, да прије пријелаза на дневни ред саопшти Скупштини: што је до сад учињено са оним злочинцима, изродима и издајцима, који су покушали да униште наше највише светиње и с тијем Црну Гору, и тражи да Скупштина на овом првом састанку послје свечаног јој отвара изрази своју благодарност Богу што је спасао Црну Гору као и своје гнушање према издајцима, а такође тражи да Скупштина узме иницијативу да се најстрожије ма и изванредне мјере предузму противу тијех нељуди и изрода.

Предсједник одговара, да је њему познато о том злочинству колико је познато г. посланику питаачу и осталим посланицима и што је у опште готово познато и сваком чобанчету црногорском, а то је, да је нађено 17 бомба код Рајковића, а које се бомбе налазе у рукама наших власти. Такође да је нађено 10 бомба код Васа Ђулафића, бившег народног посланика и члана бившег „народног клуба“, али што је најжалосније, да су те бомбе донесене из Краљевине Србије, њене пријестонице. У мјесто да су нам отуда донијели братски поздрав, какву моралну помоћ, која би нам у почетку овог уставног живота била од користи, или какве топове или пушке, којима би се уједињени борили противу непријатеља ради остварења заједничке идеје, — донијели су нам најгрозније оружје, оружје којим се служе само најпокуваренији елементи, који су наперени противу сваког државног и друштвеног поретка, а то су анархисти. А ти наши анархисти то су изроди, неки дио наше универзитетске омладине у Биограду, која се прошле године виђала кроз цетињске улице, правила демонстрације и чињене јој извјесне овације. У мјесто да су ти људи дошли да нас као интелигентни синови ове земље потпомогну, они су најприје спремили ону моралну бомбу, која је свима вама позната — фамозну брошуру, а која је била наперена противу нашег најсјајнијег доба историје и којом су хтјели, да спреме земљиште, како ће боље употребити данашње бомбе. Даље вели, да би могао тим завршити, али да му се чини, да је влада у овом послу поступала у рукавицама, јер је свима познато да су те изроде, који су бомбе спремили, не само спремали земљиште овамо код извјесног елемента, чији је дио чланова без сумње морални него можда и материјални помагач у томе послу; па у мјесто да се ти чланови виђају у тамници, сријетају се са руменом стида на лицу,

сријетају се са неким осмјејком и виђају се гдје по улицама слободно шетају. Даље вели, да би рукавице требало скинути кад је питање о чисти и спасу отаџбине, стога вели, да би „љепше“ било, да је посланик Кривокапић упутио питање или интерпелацију на Књ. Владу, те да се ова изјасни у ком се стању налази ствар, и да ли ће се иста брзо судити, и који ће је суд судити, да ли редовни или нарочити.

Мин.-пред. д-р Томановић одговара поводом истакнутог питања наглашавајући, да су предузете све потребне мјере да се ствар што прије испита, и вели, да то није један обични злочин, него нешто изванредно, нешто што се није могло ни замислити да ће се у Црној Гори догодити. Вели да би требало промислити о суду који би о овој ствари судио, пошто влада из нарочитих обзира није хтјела образовати пријекти суд. Мисли да би се требала Скупштина о овом изјаснити.

Саво Вулетић наглашава, да се збиља догодило нешто, што не би нико ни замислити могао, да би се у нас могло догодити. Наводи, како се љетос проносила вијест код нас о бомбама, али да су ти гласови били повод ругања, а сад каже, завјера се открила, ухваћене су ствари, којима се завјера имала извршити, ухваћен је један дио завјереника, који све признају. Жали што су бомбе из Србије донесене, те је тим створена могућност српским непријатељима да из тог црне средства да подржавају антагонизам, који на жалост постоји између Србије и Црне Горе на штету целокупног српског народа. Сигуран је, да народ у Србији када је чуо ово, такође осјећа тешко тај догађај као народ код нас, јер ни Србија ни Србијанци као држава и као народ нијесу за ово ни у колико криви већ кривце треба тамо тражити у неком другом. Истом тако вели могу се моментално и у Црној Гори осумњичити они који су вјерни и одани земљи и Господару као ми који смо овдје. Вели, да треба да назимо, да се прави не обиде, а жели да се сви они, који су кривци најстрожије казне, и тражи да се о том Скупштина договори како ће практично извести да кривци плате онако како су и заслужили, а позива Скупштину да прије манифестује своја осјећања у смислу предлога Кривокапићева.

Митрополит Митрофан вели, кад помисли о догађају да се он, као и сваки честит Србин, грози и од помисли на такав догађај, који би упропастио тековину Црногораца. Колико жали, да је Црна Гора родила тако жалосне синове, не мање жали, што су бомбе донесене из пријестонице братске Србије. Вели, кад су поједини људи могли знати за догађај у Биограду те писати анонимна писма људима овдје и још прије, држи, да су влада и полиција могли знати за спрему, усљед чега имали би се осудити, ако се не оправдају тим што нарочитом суду за суђење злочинаца на захтјев се не буду праведно одазивали.

Министар Ј. Пламенцац каже, да је влада била у стању, да још у јуну примјети, да се изван спрема један комплот противу нашег бића државног, али она то није на велика звона изнијела, већ је радила нај-енергичније да тај план осујети, и кад се узме у обзир са каквим апаратом располаже влада, а опет какву задаћу пред собом има, држи, да је влада учинила највише што је могла учинити. Наводи, како је влада поступила пошто је ствар откривена и гдје се зликовци налазе. Вели, да су комплотисте раширени у трима државама, па треба извршити све формалности одређене законима и уговорима између појединих држава, да се путем екстрадиције предаду сви, који су у том комплоту. Вели да је влада поступила да ствар пође својим правилнијем током, т. ј. да осуда зликовцима буде путем постојећег закона изречена, али каже да ће влада свакако, кад већ види опште расположење Скупштине да ово треба да суди нарочити суд, поднијети један предлог закона, који ће означити, како да се суди зликовцима.

Мирко Мијушковић тражи, да се Народна Скупштина изјасни у оном смислу, у којем је предложио посланик Вулетић, да се наиме осуди наклени план, на основу којег се хтјела преврнути наша отаџбина, а потом да се расправи да ли ће односни закон за суђење зликоваца потећи од Скупштине. Према расположењу целокупне Народне Скупштине — вели — општа је жеља свих посланика, да влада поднесе један законски пројект за образовање нарочитог суда поводом овог догађаја.

Предсједник, одазивајући се жељи скупштинској, позива ју, да осуди зликовце и издајнике. Скупштина се одазива, устајући и бурно кличући: „Смрт издајницима! Доље издајници! Проклетство на издајнике и изроде!“

Прелази се на дневни ред.
На основу чл. 79. закона о пословном реду, посланици се дијеле на три одјека, а на начин предвиђен чл. 3. истог закона.

Секретар Поповић извлачи из ковчежића билете и чита имена посланика, а секретар Татар пише их за поједине одсјеке.

Предсједник наглашава, да су два члана ферификационог одбора изабрата у часништво Скупштине, па позива I и III одсјек, да у мјесто њих изаберу два нова члана у верификациони одбор, и даје Скупштини одмор.

(Послије одмора.)

Предсједник наставља прекинуту сједницу и прелази се на другу тачку дневног реда, т. ј. позивају се она г. г. посланици, који су на по два мјеста изабрани, да се изјасне, којег се мандата примају.

Министар предсједник Д-р Томановић моли Скупштину, да она одлучи, који мандат он има задржати, пошто се за то њему из више разлога тешко изјаснити.

Јово Поповић, поп Ђорђе Милановић, Мирко Мијушковић, и Живко Драговић изјашњавају се, да г. Томановић на основу закона имао би задржати онај мандат, гдје је добио већи број гласова, кад он оставља да то Скупштина одлучи.

Секретар М. Татар извјештава Скупштину, да је са већим бројем гласова г. Томановић изабрат у капетанији бањанској него у вароши Цетину, и према томе предсједник Скупштине оглашава, да г. Томановић има задржати мандат бањанске капетаније.

Предсједник позива министра унутрашњих дјела г. војв. Л. Војводића, да се изјасни, који ће мандат задржати.

Мин. ун. дјела, војв. Л. Војводић изјашњава се као и г. Томановић, да му је тешко одлучити се, који мандат има задржати. Наводи разлоге за то и моли Скупштину, да она одлучи.

Предсједник позива секретара, да извјести, гдје је Војводић добио већи број гласова.

Секретар М. Татар извјештава, да је г. Војводић са већим бројем гласова изабрат у капетанији андријевичкој, по у кап. величкој и према томе предсједник оглашује, да г. Војводић има задржати мандат андријевички.

Прелази се на трећу тачку дневног реда.

Предсједник позива Скупштину, да у смислу чл. 37. закона о пословном реду изабере адресни одбор.

Скупштина овлашћује Предсједништво, да оно предложи господу, која би ушла у овај одбор.

Предсједник предлаже г. г. Сава Кривокапића, Живко Драговића, попа Ђорђа Милановића, Кадрију М. Карађузовића, попа Душана Петровића, Мирка Мијушковића, Гавра Протића, Сава П. Вулетича и Јакова Вретеничића, — што Скупштина усваја.

Предсједник закључује сједницу у 11 сати и 45 минути прије подне, а III заказује за 17. о. м. у 9 сати прије подне и предлаже да се тад ријешу о оспореним мандатима, што Скупштина прима.

Секретар Предсједник
Крсто Поповић Лабуд Гојнич

Натраг из Америке!

О тешким радничким приликама у Америци доноси „Браник“ на уводном мјесту овај чланак:

У цијелој Европи осјећа се као тешка мора, велика оскудица у новцу, а животне су прилике и код нас такве, да је тешко опстати и имућнијем, а камо ли сиромашнијем човјеку. И сад су тек многи кренули у „земљу злата и долара,“ у Америку, мислећи, да ће тамо наћи зараде.

Али се љуто варају!
Прије неколико недјеља настала је у Сједињеним Државама американским велика новчана криза, у сљедеће које паде неколико т.зв. трестова (trust), удружења великих индустријских предузећа, која милијардама располагаху. Велика Knickerbocker Банка, у којој бјеше уложена уштеда радника од више милијона долара, пала је, улози су пропали, а њен управник морао се убити. Данас се и у Америци, у тој богатој Америци, ријетко гдје може добити готова новца. Људи, који имају својих уштеда, уложених у добрим народним банкама, па хоће да их подигну, не добијају их; банке исплаћују само мале износе, а ко би хтио да подигне више од 100 долара, мора то пријавити банци 60 дана унапријед!

Трговачке банке на пр. исплаћују умјесто готовим новцем новчаним упутницама (чековима). У Њу-Јорку на Уел-Стрит-у (Wall Street, улица, гдје су највећи банкарски заводи и берзе), нуде за 1000 долара у готовом 1020—1025 долара у добрим чековима (1 долар је у нашем новцу 4 круне 94 потуре). Ко има у кући готових новаца, држи их код себе и издаје их на оно, што је најпотребније. Највеће банке и трестови не само да су добро стиснули свој готов новац, него га још и траже. Баш овијех дана је Француска Банка (Banque de France) у Паризу ријешила, да пошље у Њу-Јорк *злата* у вриједности од 150 милијона долара. На владу у Уешингтону наваљују, да изда нов папирни новац, али се не зна, хоће ли влада послушати те молбе. Њујоршка Клиринг Хаус (Clearing House, средишни банкарски завод) плаћаће *церификатима* умјесто готовим новцем. Исто то ријешила је и Клиринг Хаус у Чикагу, Сен-Лују и другим већим мјестима Сједињених Држава.

Ушљед оскудице у готову новцу многа американска предузимачка друштва морају да затворе своје радионице и складишта, као на пр. велико друштво Вестингхаус код Питсбурга у Пенсилванији; исто је тако и са угљеним и другим рудницама; у држави Монтани остало је *више од 10.000 радника без посла*, а тако ће то бити сада у многим западним државама сјевероамериканске Уније. Узрок томе је: *нема готових пара!* Фабриканци не могу да готовим новцем плаћају своје раднике, него упутницама. А шта је том упутницом, која у садашњим приликама нема скоро никакве вриједности, поможено сиром раднику? Сасвим ништа. Јер данас у цијелој Америци тешко ће их когод промијенити за готов новац. Велика жељезничка друштва су из истог узрока *отпустила хиљадама радника*; жељезничке пруге, које су почели градити прошлети и љетос, напустили су недовршене. Сви пароброди, који плове из Њу-Јорка у Европу, као: енглески, француски, њемачки, холандски и т. д., *ирејуну св европских радника, који иду натраг из Америке, јер немају тамо зараде.*

С тога упозоримо свакога, коме је добро нашег народа мило, да одврати од пута у Америку оне, који би хтјели да иду онамо да траже зараде, јер тамо сада немају зараде ни домаћи, американски радници а камо ли исељеници. Ево се, као што и у домаћим вијестима доносимо, европски радници на хиљаде враћају из Америке.

У овим приликама дужност је нашег свештенства, учитељства, трговаца и друге интелигенције по селима, да поуче наш народ, какве су *тешке прилике* сада у Сјеверној Америци, и да га опомену, да ове зиме не иде у Америку, јер тамо сада нема ни посла ни наплате.

НАРОДНО ЗДРАВЉЕ

Шећер као храна. — У пошљедње доба приписује се све већа важност оним хранивима, која имају у себи скроба и шећера, пошто се увидјело да се на њима у главном оснива тјелесна радна снага. У тој врсти хранива шећер, по својој важности, стоји на првом мјесту и озбиљни научњаци препоручују свима путницима, ловцима као и оним, који се одају каквом тјелесном спорту, да се служе што више шећером. Чак се у томе иде тако далеко, да се велика издржљивост и снага енглеске расе доводи у везу са великом потрошњом шећера. По статистици трети у средњу руку сваки Инглец годишње око 30 килограма шећера. Американци га је у томе скоро достигао, јер код њих износе потрошња шећера с главе на главу око 29 килограма на годину. У Француској и Њемачкој долази само 12 килограма на главу, у Холандији, Белгији и Италији

11, у Аустрији 8, а у Русији само 5 килограма.

Али шећер није само храна већ је и средство за наслађивање; он по себи није тешко сварљив, шта више он повећава сварљивост других јела, а у раствору придодат чају, чорби, води или млијеку врло се радо узима. Млијеко већ само по себи садржи има доста шећера, тако кравље млијеко има 5%, а женско чак 6%. Према овим бројевима види се како шећер игра велику улогу још у првој години живота људског, и велика љубав дјечи за шећером изгледа да је потреба самог организма за овим хранивом, што је сасвијем противно мишљењу које обично влада у свијету. Свакојако не може се допустити ни неограничена употреба шећера као хранива, а мјера, у којој га ваља узимати, зависи много и од облика у коме се шећер у организм уноси. Шећер у раствору може се у већој количини узимати, а исто тако и у облику чоколаде, гдје у смјеси са пријатним зачином и какаом врло лијепо дјелује на укус. Тако се у бурском рату показала употреба чоколаде код енглеских војника веома корисна по одржање снаге и издржљивости у трупи. Но при свем овом што рекосмо о великој потреби шећера као хранива, не може се одобрити давање истог дјечи у виду разнијех бонбона, слаткиша и шећерлема. Парчета бонбона заостају између зуба, ту дођу у врења и распадају, развијају разне киселине, које кваре зубни емаљ и постепено воде уништењу зуба. Исто тако посматрано је да чист шећер, у врло великој количини узет, порађа у желуцу непријатне појаве врења, које се испољују у виду желудачне киселине и горушице (љуђавине). Исте појаве нијесу тако јаке кад се шећер узме ма и у већој количини растворен у течностима.

Да се сачувамо од кијавице. Истина је да обично кијавица спада у мале незгоде дневног живота, али опет сваки би волио да је нема, тим прије, што она може бити, нарочито код дјече и слабуњавих особа, поводом озбиљним тешкоћама, пошто непрекидно дисање на уста, кад је нос запушен, може да породи оболене ждријела и гуше. Зато је врло оправдана жеља, да се сачувамо од кијавице. У том циљу прва је погрешка побринуту се, да су нам ноге увијек суве и топле. Ма како да је велика даљина између нога и носа, опет је данашње искуство изван сваке сумње утврдило, да кијавица најчешће долази са озеблих ногу, као и иначе од сваког назеба. Зато ваља нарочито с прољећа и у јесен бити пажљив у избору горње и доње одјеће и то је много важније од оног бојања „вог избјегавања“ сваке промаје, под којом обичан свијет разумије свјез ваздух што улази кроз отворене прозоре. А поред тога ваља и на нос обратити нарочиту пажњу. Ако је слузокожа носа покривена тврдом скрамицама од слузи, онда је нос веома осјетљив спрам спољне хладноће; зато ваља свакога дана испирати нос топлом водом, како би се сви прљави дијелићи и разне корице уклониле, да не вријеђају носну слузокожу. Тако исто треба нос, а уз то и уста и у вече пред спавање изапати. Многи страхују од овог испирања носа, јер се боје, да тиме не шкоде ушима и слуху. Али ова се опасност може избјећи потпуно, ако се не ушмркује вода брзо и у кратким размацима, већ са дубоким и продуженим удисањем, тако да се унутрашњост носа постепено али довољно испере и да послје на уста опет изађе. Ова посвједствена испирања носа служиће као сигурна предохрана против кијавице и на њих треба дјецу навикавати, а то је, кад се ради добром вољом, врло лако могуће.

Умор желуца. Жалбе на растројство желуца постале су готово обичне, и људи који имају добро варење желуца све су ређи и ређи. Узрок овом непријатном појаву, већином се тражи тамо гдје не треба, а сасвим се заборавља један од ових узрока, за то што се сматра да није тако значајан. Међутим тај је узрок веома важан и може да учини стотинама људи велике непријатности.

Тај је узрок — умор желуца. Земљорадник врло добро зна, да постоји умор земље, који се може уклонити само помоћу промјене удобравања или привременог одмора земље који јој даје могућност да се снабди новом производном снагом. То исто бива и са желуцом, и сваки, који иоле појми вршење организма, могао је опазити, да у неке дане нарочито у извјесним моментима, жeluца има неку одвратност према једној или другој храни или течности.

Ако је желуцу ма какав предмет противан, то свако присиљавање да прима тај предмет, изазива с његове стране жестоку освету.

Болесно стање или надражај унутрашњих дуварова желуца, које долази од растројства и пролази кроз њихове живце, може трајати данима, недјељама,

мјесецима и распростре своју слабост на цијело тијело. Желудцу може бити гадно не само извјесно јело или пиће, него свако јело и пиће у опште, ако се преко мјере оптерети. Колико се људи враћају са свечане гозбе, гдје су сувине јели и пили, и осјећају теготу у желуцу, чуде се, што осјећају сјутра дан потпуно осуство апетита. У мјесто да оставе свој жeluца на миру, они га почну пунити разним срствима да надраже апетит.

Чак и дијете школског узраста појми, да је ногама од сувшиног ходања потребан подужи одмор, али да се то правило примјени и на жeluца, не пада на ум чак ни развијеним и одраслим људима. А међу тим то утиче на здравље. Кад је жeluца у потпуном одмору, онда он добија нове силе. Али ако га лише онога што му треба, онога одмора што га он сам тражи, натурајући му самовољно вријеме, не обзирајући се што је скоро био преоптерећен разним јелима, и пићем и онда кад их он неће да прими, настаће неизбежна пошљедица тога — изнуреност.

Он у овом случају жртвује последњи остатак своје животне снаге и тиме се приближава коначном банкротству.

Нека ово имају на ум сви они, који пате од желуца само за то, што неће да послушају опомену гласа разума, који тражи одмора за жeluца, а мјесто тога наште се да угуше његов оправдан захтјев вјештачким изазивањем апетита и тиме га нагоне да прима јела и пића, о чему се стара да то спријечи за опште добро човјеково, и сама природа.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Из Народне Скупштине. Адресни одбор изабран од Народне Скупштине, из радио је нацрт Скупштинске адресе, који је штампан и данас раздат народним посланицима. Претрес о адреси почиње сјутра у IV редовној сједници Народне Скупштине.

Не идите у Америку. Ушљед новчане кризе која је захватила Америку, остало је тамо више стотина хиљада радника без икакве зараде. О тешком стању тамошњих радника примили смо писмо од једног Црногорца из Њујорка, у коме се између осталог каже ово:

„У Америци је сада дошло врло тешко стање а сваки дан све ће теже, пошто су се затвориле у опште све главније радње и главније mine, па узроком тога сад велики свијет креће свакодневно за Европу. Изгледи су сви, да ће и идуће године још теже бити без рада, ако овако постане, стога преноручите свакоме да се свијет а особито наши Црногорци не варају са Америком, док се чисто не дочеује, да су радње отворене.“

Да ли ће наши путници послушати овај савет?

ТЕЛЕГРАМИ

Петроград, 18. новембра. За вријеме претреса о владиној изјави, коју је прочитао министар предсједник Столипин, кадет Родичев увриједио је жестоко Столипина и владу, на што су посланици с деснице хтјели да напану Родичева, али га је љевица одбранила. Предсједник је прекинуо сједницу, а кад је сједница опет продужена, предсједник је предложио да се Родичев искључи са 15 сједница. Родичев је молио да му опросте говорећи, да ће се сам извинити код Столипина, али је Дума ипак усвојила предлог предсједников. Против искључења Родичева гласало је 96 посланика. Послије сједнице Дума је приредила Столипину овације.

Биоград, 20. новембра. У општинским изборима владина странка побиједила је у 735 општина, а опозиција у 401 општини. Избори у 300 општина још су непознати. У Биограду изабрани су самосталци.

Цариград, 20. новембра. Сејфулах-паша наименован је валијом скадарским, а дивизиони ђенерал Хилми-паша валијом јањинским.

Берлин, 20. новембра. Рајхстаг је усвојио у првом и другом читању трговински уговор између Њемачке и Црне Горе.

ОБЈАВА

У неђељу, 9. децембра т. г. Министарство Војно давати ће на јавној лицитацији набавку од четири стотине хиљада кила руметина. Контрат ће се уступити понудиоцу најниже цијене, (ако ова буде повољна), који се обавезе предати горњу количину чистог, здравог, сувог, сасвим зрелог и од најбоље врсте руметина, франко на децимал у интендантски магазин у Подгорици. Руметин ће се примати до 1. априла 1908. г., којега дана сва речена количина треба да буде потпуно предата у поменути магазин. Подузимачу се тражи осам хиљада круна кауције у сигурном непокретном имању, а Министарство Војно издаваће подузимачу новце саразмјерно предаји руметина. Лицитанти, снабђени са чистим картама за кауцију, које су потврђене од надлежних судских власти, како је непокретност слободна од сваког пређашњег дуга, имају се означеног дана пријавити Административном Одјељењу Министарства Војног у 9 сати прије подне.

Број Е. 3582. Из Административног Одјељења Министарства Војног. Цетиње, 16. новембра 1907. г.

1,3

ОБЈАВА

Овим се позивају сви они Турски подјаници, који дугују на своје земље у Зети државну дацију од 1884. до 1903. г. закључно, да до 1. јануара 1908 год. неизоставно предстану подписаној власти са исплатом, а у случају да је који дацију наплатио, да поднесе за то званичну исправу.

Послије означеног рока застане ли који дужник са исплатом, или не поднесе односне исправе да је дуг наплатио, наплата ће се извршити, према одлуци Књ. Министарства Финансија и Грађевина од 1. новембра 1907. год. број 6270, егзекутивним путем на непокретности истих, а према одредбама постојећих правила о добрима мухаџеримским.

Умољавају се надлежне власти дотичних дужника, да им ову објаву предоче.

Број 1581—872—1907. Голубовци, 9. новембра 1907 г.

Племенски капетан Н. Вулетић.

2,4

ОБЈАВА

На Ваведење, 21. тек. мј. Књ. Министарство Војно даваће на јавним лицитацијама грађење станова за бригадне команде са припадајућим оружним радионицама, магацинима, барутанама, стражарским становима и околном авлијом од зида. Лицитација ће се држати у дотичним бригадним командама, гдје се могу видјети планови и односни услови, и то: у Шавнику за грађење команде у истом мјесту; на Грахову за грађење команде у Велимију; на Андријевици за грађење; у истом мјесту без магазина, који већ постоји; на Даниловом Граду за грађење у истом мјесту и на Вирпазару за грађење команде на Бесцу без магазина, који већ постоји.

Моћи ће се лицитирати посебно зидарски а посебно дрводјелски рад, али ће се при једнаким условима првијенство дати оном лицитанту, који се прими да изврши оба рада у заједници, а да предадне кључеве од станова и потпуно довршеног рада на 1. септембра идуће 1908 год.

За сваку поједину команду тражи се кауција од 8000 круна у сигурној подлози, коју — овјерену од мјесне власти — лицитанти су дужни поднијети прије инканта.

Број 3528. Из Административног Одјељења Министарства Војног, 9. новембра 1907. год. Цетиње. 2,2

ПОЗИВ

У смислу рјешења Књ. Обласног Суда у Бару, број доњи, позива се одбјегли Аљо Оџин Шабић, из Туђемила, оптужен за злочин убиства извршеног у Туђемилима 20. јуна ов. год. над својом сестром Кајом, да на дан 16. јануара 1908. год. у 9 часова пр. подне предстане потписаном Суду, ког ће се дана, и у одсуству убице, одржати јавна расправа и пресуда изрећи, ма и на његову штету.

Број 373.—V. 1907.—28. У Бару, 6. новембра 1907. год. Књ. Обласни Суд, Вршилац дуж. председника, А. В. Рађеновић.

2,3.

Приватни огласи

Тражи се генерални заступник

за најмодернију американску писаћу машину са јасним рукописом. Само се фирма првог реда у обзир узимље, који мора потпуно са свима властима у опште у саобраћај ступити и искључиво заступање на чврсто обрачунатом темељу узети.

Понуде се шаљу под знаком W. I. 2677 befördert Rudolf Mosse Wien I. Seilersträtte 2. П. п. бр. 461. 3,3.

ОГЛАС. Потписати као преставник највећег енглеског поморског паробродског друштва „Cunard Linie“, јављам заинтересованом путничком свијету, да сам ступио у везу са реченим друштвом, и да вршим експедицију путника за Сјеверну Америку.

Пароброди овога друштва, снабђивени су: безжичном телеграфијом, штампаријама, апотекама, љекарима, електричним осветљењем и свим осталим удобностима. Путовање са овим друштвом траје само једанајест дана, пет дана жељезницом и шест дана морем, до Њу-Јорка. Осим овога друштвени пароброди полазе из Трста за Њу-Јорк, сваких 15 дана. — Ова је линија много јефтинија, а путовање траје само *дванајест дана.*

Сваки путник по жељи, може засебно себи живот и уложени новац осигурати. Реченом друштву усљед живог саобраћаја и свих удобности, којих путник на парабродима ужива, неможе ниједно паробродско друштво конкурирати.

За путне карте, обрати се **Трипу Ивановићу**, агенту лоидовог поморског паробродског друштва у **Котору**. Р. 134, Бр. 381, 6,8

НАЈНОВИЈА ЛИНИЈА

„ТРСТ—НЕВ-ОРЛЕАНС“

Аустријско поморско парабродско друштво, ставља на знање заинтересованом путничком свијету, да је 15. августа тек. године, поред линија: „Трст—Њу-Јорк“, „Трст—Буенос-Заирес“, отворило и трећу најновију линију „Трст—Нев-Орлеанс“...

Линија „Трст—Нев-Орлеанс“, није скупља од линије Трст—Њу-Јорк, дотични путници који полазе за Калифорнију, Аризону, Неваду, Вашингтон, Мексико и остале сјеверније предјеле уштеде велике суме новаца преко „Нев-Орлеанса“, и не излажу се излишном путовању преко „Њу-Јорка“.

Експедицију путника на свим именованим линијама, друштво врши сваких осам дана са парабродима најмодерније конструкције саграђеним и ове године пуштеним у саобраћај.

Сваки путник може себи живот и уложени новац осигурати.

За путне карте, обратите се генералној агенцији Аустријског поморског друштва (Austro-Americana) у **Котору**. Р. 123, бр. 411, 4,8

КУПУЈЕМ сваковрсне добро сачуване црногорске поштанске биљке уз најповољније цијене. Питање писмено, Zlatko Sertić р. 17. бр. 427. 4,6 Villa Sertić Sarajevo.

КУПУЈЕМ сваковрсне поштанске марке; цијене повољне. J. Neupauer Р. 11, бр. 346, 11,20 B. Šikloš—(Hongrie).

ПРОДАЈЕМ из слободне руке 10 рала најбоље врсте орачнице, 18 мотика уређеног, младог винограда прве врсте, велики пригорак (пашњак за живо) — све у једном комату и на истом имању једну клачну с новим кровом, кућу и приправљену велику руну за бистијерну и знатни број разних вођака.

Ово имање, које се у овој околини међу најбољима урачунава, налази се у близини Миркове вароши, под Горицом близу ријеке Рибнице; а уступио бих га купцу и на причек за неколике године, кад би ми унапријед исплатио половину погођене цијене. Подгорица.

Р. 90, Бр. 479, 2,2 Димитрије Г. Беговић

ГОСТИОНИЦА И КАФАНА

„КОСОВО“

потпуно реновирана, отпочела је свој рад 16. о. м.

Поред добре кујне, снабђена је чистим и добрим пићем, те се најтоплије препоручује и моли за што већу посјету. Цијене умјерене, услуга тачна и брза. Цетиње, 16. септембра 1907. г.

С поштовањем **Никола Кнежевић** гостионичар. р. 49. бр. 419. 5,11.

100.000 КОМАДА

ЗА БАЛКАНСКУ ИЗЛОЖБУ У ЛОНДОНУ

НАЈНОВИЈЕ И НАЈЛЕПШЕ ДОПИСНЕ КАРТЕ СА СЛИКАМА КОЈИХ ИМА У ВЕЛИКОМ ИЗБОРУ МОГУ СЕ ДОВИТИ САМО У

КЊИЖАРА П. М. КАЛУЂЕРОВИЋА НА ЦЕТИЊУ

Препродавцима у унутрашњости дајемо највећи попуст р. 38 бр. 420. 5,10.

pecka? ли Храмте

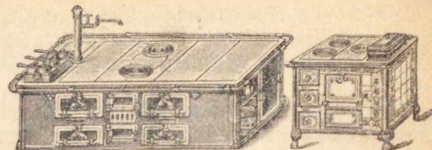
Шљунка, разбијеног камена, шљакве? Хоћете ли да те готово безвредне црне продукте претворите у злато? Онда фабрикујте, по моме методу и патенту, од цемента и песка: **КАМЕЊЕ ЗА ЗИДАЊЕ ЦРЕП ЗА КРОВ ПЛОЧЕ**

Потребне комплетне справе продајем врло јефтино. Само ручни рад. Нису потребне никакве машине. Сви обавештаји и проспекти бесплатно. **БОТНАРД ВЕРМБ**, фабрика специјалних машина, Halle a. S. Kirchengstr. 19. Заступник за Србију и Бугарску је г. Паја Николић, у Земуну. (16—26) П. п.

АНИНГЕР & К^о
ТРСТ
(Anninger & Co. Trieste)
Via S. Nikolo 10

Велико складиште ловачких и ратних пушака. — Оригинални **Gasser**-ових револвера израђених код фабрике Leopold Gasser у Бечу, најновијих американских револвера и аутоматичних пиштоља, сваке врсти. Нови илустровани ценовник, шаљемо на захтјев и бадава ифранко. п. п. Бр. 395. 3—20.

Механичко-гвожђарска Радисница **ПЕТРА ДРЕЦУНА—ЦЕТИЊЕ,**

набавља, израђује и поправља све врсте **шпорета** и **лећи**; — продаје и поправља **шиваће машине** и **машине од кропљења лоза**; — израђује **громобране** и све гвожђарске послове.

П. п. Бр. 486. 2,5

КУНАРД ДРУШТВО

посједује највеће, најбрже и најпростиране пароброде за превоз путника за Америку.

„ЛУЗИТАНИА“

пароброд, при свом задњем поласку за Нев-Јорк стигао је преко Океана за само 4 дана, 19 ура и 52 минута као што су све новине са највећом похвалом донијеле ту вијест. Дакле с тим је установљено да једни пароброди овога друштва могу да превале пут преко Океана за *мање од иш дана.*

За путне карте и даље информације ргеобратити се: **Трипу Ивановићу** агенту Аустријског Лојда у Котору.

п. п. Број 447 4,1.

БЛАГОДАРНОСТ

Госп. Јагош Велимировић поручник, посјетивши ову школу даровао је ђацима кр. 10.; на што му овим путем од стране ученика срдечно захваљамо.

Доњи Загарач, 23. октобра 1907. г.

Милутин Велимировић, управ. учитељ Поп Ристо Поповић, заст. учитељ. р. 37 бр. 475, 1,1.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Приликом смрти наше никад непрежалење супруге, односно снахе

† МАРИЈЕ,

која се послје петнаестодневног боловања у најлепшем цвјетању своје младости пресели у вјечност на 8. новембра ове године.

Увеличавши нашу тугу својим погребом у родном мјесту.

Сматрамо за дужност изјавити нашу доживотну благодарност никшићском грађанству обојег пола, који у великом броју нашу покојницу до вјечне куће испратише.

Неизмјерна хвала г. доктору Пери, који се енергично заузимао око миле нам покојнице. Особита хвала њеним родитељима, који су поред родитељске дужности примјером показали љубав и пожртвовање родитељско и пријатељско.

Хвала нашој браћи, пријатељима и сусједима, који личном посјетом у жалости учествоваше. Искрена хвала мојим друговима, кумовима и пријатељима, који телеграфски и писмено саучешће изјавише са чиме тугу нам ублажише и велику жалост облакваше.

Сушица—Данилов-град, 13. нов. 1907. г. Ожалошени супруг:

Потпоручик **Љубо Новаковић**, ђевер **Блажо** са осталом породицом. Р. 140. бр. 489, 1,1.